

(G)een beleid van armoezaaiers?

Mensen in armoede oogsten wat het beleid zaait.

**Memorandum
Verkiezingen 2024**

Inhoud

Inleiding

- 1. Doel 4
- 2. Armoede in het Brussels gewest 4
- 3. De Brusselse VWAWN en BPA 5
- 4. Het BPA-memorandum van 2018 5
- 5. De pijlers van dit memorandum 6

Aanbevelingen

- 1. Veranker beleidsparticipatie van mensen met armoede-ervaring structureel ☀️ 8
- 2. Zet volop in op overschrijdende bevoegdheden 8
- 3. Investeer in methodieken voor duurzame vertrouwensrelaties, zoals schoolpoortwerk 9
- 4. Garandeer kwalitatieve en toegankelijke fysieke openbare diensten ☀️ 9
- 5. Stel digitale infrastructuur maximaal beschikbaar 11
- 6. Versterk digitale vaardigheden 11
- 7. Garandeer vrijetijdsparticipatie voor iedereen 12
- 8. Maak onderwijs armoedesensitief 13
- 9. Maak van sociale huisvesting een prioriteit 14
- 10. Reguleer de private huurmarkt ☀️ 14
- 11. Voorkom uithuiszettingen 15
- 12. Investeer in Housing First als primaire begeleidingsvorm voor dak- en thuislozen 16
- 13. Schaf het statuut samenwonenden af 16
- 14. Verzeker vlotte toegang tot wettelijk verankerde rechten van mensen zonder wettig verblijf en breid ze uit 17
- 15. Hervorm de gecombineerde vergunning ☀️ 18
- 16. Verbreed de mogelijkheden tot wettig verblijf 19

Inleiding

1. Doel

Dit memorandum¹ wordt voorgelegd aan alle politieke partijen en kandidaten die opkomen tijdens Europese, federale en regionale verkiezingen van 9 juni 2024 en tijdens de provincieraads, gemeenteraads- en districtsraadsverkiezingen op 13 oktober 2024. Het heeft als doel dat de nieuwe bestuursploegen **de sociale grondrechten van mensen in een kwetsbare positie veiligstellen en hen garanderen dat zij volwaardig aan de samenleving kunnen deelnemen**. Mensen in armoede oogsten immers wat het beleid zaait.

Dit memorandum bevat **aanbevelingen geformuleerd door de mensen in armoede** uit onze verenigingen Chez Nous/Bij Ons, De Buurtwinkel, Buurthuis Bonnevie, Wijkpartenariaat De Schakel, Pigment, Vrienden van het Huizeke, Doucheflux en ARA. Deze erkende 'verenigingen waar armen het woord nemen' zijn verenigd in het [Brussels Platform Armoede](#) (BPA).

Mensen in armoede vormen uiteraard geen homogene groep en onze verenigingen reflecteren deze **diversiteit**. Geen enkele in dit memorandum vermelde omschrijving, probleem of voorgestelde oplossing is dan ook zonder meer van toepassing op iedereen. **Maatwerk** is en blijft aangewezen.

2. Armoede in het Brussels gewest

Armoede in Brussel is, meer nog dan in de andere gewesten, een allesbehalve te verwaarlozen fenomeen. Een kwart van de Brusselaars heeft een inkomen onder de armoederisicogrens². Een vijfde van de bevolking op actieve leeftijd (18-64) leeft van een bijstandsuitkering of een vervangingsinkomen.

De **hoge kosten van huisvesting** drukken zwaar op het budget van de Brusselse gezinnen. 62% van de woningen in Brussel worden bewoond door huurders en 26% van de Brusselaars woont in een 'gebrekkige' woning. 26,8% van de huishoudens kampt met 1 of andere vorm van energiearmoede. 51 615 mensen stonden in 2021 op de wachtlijst voor een sociale woning.

In tien jaar tijd is het **aantal thuis- en daklozen** in Brussel meer dan verdubbeld van 1.729 dak- en thuislozen in 2008 naar 4.187 in november 2018. Bij de telling in 2020 bereikten de cijfers zelfs het trieste record van 5313 personen, gevolgd door een nog hoger cijfer van 7134 in 2022³. De groep kinderen en jongeren onder die dak en thuislozen groeit ook zienderogen.

Een recente VUB-studie schatte op basis van sterftecijfers dat Brussel 123.000 niet-geregistreerde inwoners telt, waarvan ongeveer 52.000 **mensen zonder wettig verblijf** van buiten de Schengen-zone⁴. Exacte cijfers over deze groep bestaan er echter niet, aangezien zij per definitie buiten de marges van de statistieken leven.

¹ Afbeelding titelblad: https://unsplash.com/@akshar_dav

² [2021 - Welzijnsbarometer | Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie](#)

³ [Dak- en thuislozentelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#) en https://www.brusselhelp.org/images/Rapport_denombrement_2022_NL.pdf

⁴ [VUB-demografen zoeken de onbekende inwoners van België via de doden](#)

Deze cijfers vormen slechts een kleine greep uit alle gegevens die de omvang van het Brusselse armoedeprobleem duiden. Bovendien blijven de gevolgen van de recente maatschappelijke crisissen (covid, Oekraïne, energie, etc.) nog grotendeels buiten beschouwing.

Geen enkele overheid kan dan ook anders dan armoedebestrijding in Brussel tot een topprioriteit van het beleid verklaren. Het volgende is daarbij cruciaal: **een goed armoedebestrijdingsbeleid kan enkel tot stand komen in participatie met mensen in armoede zelf.**

3. De Brusselse VWAWN en BPA

Armoede is een structureel en geen individueel probleem. Armoede is geen leefstijlprobleem en wordt niet veroorzaakt door een gebrek aan vaardigheden. De manier waarop we onze maatschappij uitbouwen, brengt armoede met zich mee. Armoedebestrijding vraagt dus om een structurele, integrale en duurzame aanpak! Om dit op te lossen zullen we ook onze samenleving anders moeten organiseren, met aandacht voor de toekomst. Kinderen in armoede groeien op in gezinnen in armoede, die geconfronteerd worden met problemen op meerdere domeinen tegelijk.

Wij willen niets minder dan **het bannen van armoede en sociale uitsluiting**. De kerntaak van onze verenigingen is om **vanuit de ervaringskennis van mensen in armoede** in dialoog te gaan met beleidsmakers en het bredere publiek en aan concrete beleidsdossiers en -voorstellen te werken. Wij zijn geen loutere uitvoerders van beleid, hulpverleners of toeleiders naar het aanbod! Wij signaleren daarentegen knelpunten, formuleren aanbevelingen en verschaffen meer inzicht in armoede. We richten ons daarbij naar de overheid, de betrokken diensten, het brede middenveld en de publieke opinie.

4. Het BPA-memorandum van 2018

Voor de lokale verkiezingen van 2018 schreven BPA en de verenigingen al een memorandum gericht aan de kandidaten binnen de stad Brussel, opgebouwd rond vier pijlers:

- betaalbaar en kwaliteitsvol wonen voor de laagste inkomensgroepen
- garantie op dringende medische hulp voor mensen zonder wettig verblijf
- tijdelijke bezetting als sociaal woonexperiment
- schoolpoortwerk als hefboom voor een sterk beleid rond ouderbetrokkenheid op school

Deze thema's blijven actueel en meerdere ervan komen dan ook opnieuw aan bod in het huidige memorandum, dat zich naar een bredere groep beleidsmakers richt. De aanbeveling naar betaalbaar en kwalitatief wonen is nog prangender geworden door de diepe huisvestingscrisis in Brussel. De situatie van mensen zonder wettig verblijf is nauwelijks veranderd en verdient uitgebreide aandacht. In de verankering van brugfiguren aan de schoolpoort (schoolpoortwerk) werd sinds ons vorige memorandum

een convenant afgesloten van vijf jaar, maar we blijven strijden voor een structurele verankering en uitbreiding over meerdere scholen.

5. De pijlers van dit memorandum

2024 wordt een groot verkiezingsjaar. Daarom richten we ons met het huidige memorandum breder naar **alle beleidsniveaus**. We raken ook aan een **brede waaier aan beleidsdomeinen**, omdat armoedebestrijding een integraal beleid vergt.

Sommige hier geformuleerde aanbevelingen zijn eerder **transversaal** van aard en focussen op beleidsparticipatie (aanbeveling 1 en 2, 3), digitalisering en toegankelijke dienstverlening (aanbeveling 4, 5 en 6) en het waarborgen van de rechten van mensen zonder wettig verblijf (aanbeveling 14, 15 en 16). Anderen zijn meer **domeingebonden** zoals de beleidsaanbevelingen inzake vrije tijd (aanbeveling 7), onderwijs (aanbeveling 8), huisvesting (aanbeveling 9 en 10), bestrijding van dak- en thuisloosheid (aanbeveling 11 en 12) en inkomen (aanbeveling 13).

Participatie van mensen in armoede en huisvesting zijn de grote uitdagingen voor de nabije en middellange toekomst. Volwaardig kunnen participeren aan de samenleving verhoogt maatschappelijke betrokkenheid en biedt zo toegang tot allerlei nefaste dynamieken, ook voor komende generaties. Dit vereist een toegankelijke overheid, politieke dialoog met mensen in armoede én betere kansen voor mensen zonder wettig verblijf, die nu verstoken blijven van heel wat rechten. Momenteel wordt Brussel geconfronteerd met een knoert van een huisvestingscrisis. Dit ten gronde aanpakken, garandeert niet enkel een basisrecht, heeft een gunstige impact op de volksgezondheid in al zijn facetten, maar maakt tevens de noodzakelijke ruimte vrij voor Brusselse huurders om écht te kunnen deelnemen aan de maatschappij.

We selecteren uit onze 16 aanbevelingen **4 speerpunten: broodnodige zonnestrallen voor een vruchtbaar beleid**. Deze 4 punten maken voor ons de absolute prioriteiten uit. We gaan hierover graag in gesprek met alle kandidaten en studiediensten van politieke partijen. De speerpunten worden hieronder geaccentueerd met een ☀️:

- ☀️ Aanbeveling 1 : Veranker beleidsparticipatie van mensen met armoede-ervaring structureel op alle beleidsdomeinen en -niveaus
- ☀️ Aanbeveling 4 : Garandeer kwalitatieve en toegankelijke fysieke openbare diensten
- ☀️ Aanbeveling 10 : Reguleer de private huurmarkt
- ☀️ Aanbeveling 15 : Hervorm de gecombineerde vergunning

Aanbevelingen

1. Veranker beleidsparticipatie van mensen met armoede-ervaring structureel

 Europa | Federaal | Gewesten en gemeenschappen | Lokaal

 Betrek mensen in armoede in de beleidsvorming en -evaluatie op alle beleidsdomeinen en -niveaus.

 Overheden zijn daarbij alert om niet te verzanden in schijnparticipatie of elite participatie.

Bij het ontwerpen van wetgeving die mensen in armoede aangaat, moet de overheid hen van meet af aan betrekken en deze participatie aanhouden in alle verdere stappen van het proces.

Dit impliceert aangepaste tekstvoorstellen, overlegvormen, timing én terugkoppelingsmechanismen. De overheid moet procedures ontwikkelen die daadwerkelijke participatie aan de totstandkoming en evaluatie van die wetgeving garanderen en faciliteren. De overheden moet ook werken aan een mentaliteitswijziging bij hun personeel en binnen de eigen diensten, waarbij mensen in armoede als belangrijke partners worden gezien en hun noden en ervaringen centraal staan. Belangrijk is dat ze een voorbeeldfunctie vervullen, bijvoorbeeld door het in dienst nemen van ervaringsdeskundigen.

BPA ontwikkelde een leidraad met voorwaarden voor reële participatie:

 [Kader dialoogtrajecten beleidsplannen.](#)

2. Zet volop in op overschrijdende bevoegdheden

 Europa | Federaal | Gewesten en gemeenschappen | Lokaal

Het Belgische politieke landschap is complex en dat uit zich het sterkst in Brussel, met versnippering van bestuurlijke bevoegdheden over de verschillende beleidsniveaus. Veel problematieken van mensen in armoede volgen deze logica echter niet en vragen inspanningen van verschillende bestuursniveaus.

We zien recent binnen het beleid verschillende initiatieven, geïnspireerd op een geïntegreerde aanpak. Op het kruispunt gezondheid-welzijn streeft BruZel (VGC) bijvoorbeeld naar de uitrol van een Geïntegreerd Breed Onthaal en *“buurtgerichte zorg en ondersteuning die taal-, sector- en bevoegdheids- overschrijdend is”*⁵. Tegelijk werken de GGC samen met de FGC aan een ‘Geïntegreerd welzijns- en gezondheidsplan’ waarin ze streven naar *“harmonisatie, vereenvoudiging en coördinatie tussen de entiteiten die bevoegd zijn voor welzijn en gezondheid in het Gewest.”* Beide initiatieven - het ene voornamelijk Nederlandstalig; het andere met een sterke Franstalige inslag - vinden elkaar in de praktijk echter niet.

⁵ [Wat is eerstelijnszone BruZEL? - Huis voor Gezondheid](#) en <https://www.brusselstakescare.be/nl/>

Werk daarom aan een transversaal plan tussen alle Brusselse en overkoepelende overheden.

Continue samenwerking en communicatie tussen de verschillende bestuursniveaus is essentieel. Dit gebeurt nog veel te weinig, zeker tussen Nederlandstalige en Franstalige overheden. Binnen thematieken waar een overheid zelf niet bevoegd is, moet zij een signaalfunctie vervullen naar de bevoegde overheden.

3. Investeer in methodieken voor duurzame vertrouwensrelaties, zoals schoolpoortwerk

 Federaal | Gemeenschappen | Lokaal

Laagdrempelige (buurt)voorzieningen, outreachers en brugfiguren zijn het best geplaatst om de brug te vormen tussen mensen in armoede en de reguliere dienst- en hulpverlening. Deze is voor mensen in armoede immers vaak niet voldoende toegankelijk: het aanbod is onvoldoende gekend, een afspraak maken is moeilijk en doorverwijzingen gebeuren niet of koud. Ook verwacht men dat mensen met een concrete hulpvraag komen, terwijl heel veel mensen in armoede niet exact weten waar ze recht op hebben of wat kan. Heel wat mensen slagen er daardoor niet in hun rechten op te nemen.

De overheden moeten inzetten op structurele financiering van vertrouwensplaatsen en brugfiguren.

Vertrouwensrelaties zijn immers essentieel in duurzame toeleiding naar dienst- en hulpverlening. Zet daarom duurzaam in op brugfiguren, zoals **schoolpoortwerkers**. Zij zijn onafhankelijk van de hulpverlening en overbruggen de afstand tussen beleidsdomeinen, zoals onderwijs en welzijn. Deze initiatieven verdienen een structurele uitbouw, zowel inzake verbreding (uitbreiden van het aantal initiatieven naar plaats en onderwijstype) als verduurzaming (schoolpoortwerkingen zijn niet effectief als tijdelijke projecten maar moeten duurzaam ingebed worden).

4. Garandeer kwalitatieve en toegankelijke fysieke openbare diensten

 Federaal | Gewesten en gemeenschappen | Lokaal

De huidige digitalisering van bovenuit versterkt de bestaande sociale uitsluiting. Publieke én private dienstverleners (banken, gemeentebesturen, vakbonden, cultuurhuizen, mutualiteiten, ...) houden er te weinig rekening mee dat een belangrijk aandeel van hun gebruikers geen toegang heeft tot digitale kanalen. Dit belemmert niet enkel de rechtenopname van digitaal laaggeletterden of ongeconnecteerden, het verhoogt ook de werkdruk bij verenigingen en diensten die deze mensen wél bereiken en begeleiden.

Kwaliteitsvolle, menselijke dienstverlening is nochtans een recht. De overheden moeten werken aan een afdwingbare toegankelijkheid van de eigen diensten, waarvoor verifieerbare criteria worden opgelegd. Dit omvat inspanningen om digitale dienstverlening toegankelijk te maken voor iedereen (zie aanbeveling 5), maar mag zich hier niet toe beperken .

Brussels Platform Armoede sloot zich het afgelopen jaar aan bij het verzet tegen de ordonnantie 'Bruxelles Numérique', dat georganiseerd werd door Lire et Écrire. Zij schreven een nota naar aanleiding van het voorontwerp van de ordonnantie⁶. Hieronder halen wij de aanbevelingen aan, zoals zij binnen de Brusselse VWAWN geformuleerd zijn. Voor meer gedetailleerde aanbevelingen verwijzen we naar de nota van Lire et Écrire, die uitstekend onze standpunten met betrekking tot digitalisering en de toegang tot dienstverlening verwoordt.

🗣️ Kwaliteitsvolle fysieke/humane dienstverlening moet de basis blijven. Diensten moeten een open, fysiek onthaal hebben waar mensen zonder afspraak en meerkost terecht kunnen.

Het afschaffen van fysieke loketten en toegankelijke telefoonlijnen bemoeilijkt de opname van sociale rechten. Diensten mogen niet enkel online of na online afspraken toegankelijk zijn, maar moeten tegelijk een open onthaal hebben waar mensen zonder afspraak en meerkost terecht kunnen. Overheden moeten quota berekenen aangaande het aantal loketten en de vrije openingstijden op basis van de aard van die dienst (bv. permanente bevolkingsdienst versus tijdelijk loket voor de belastingsaangifte) en het bewonersaantal. Overheden moeten een dergelijk quotum voor fysieke toegankelijkheid opleggen, waarbij ze ook rekening houden met het bewonersaantal op hun grondgebied. Voorzie in de fysieke hulpverlening een inhaalbeweging op zeer korte termijn voor hulpvragers/klanten wiens dossiers op dit ogenblik geblokkeerd zitten en wiens sociale rechten niet zijn gerealiseerd.

🗣️ Men moet analoge modaliteiten voorzien voor het communicatie-, betalings- en inschrijvingsbeleid. Alle uitgaande communicatie moet bovendien worden aangepast met het oog op goed begrip door anderstalig en/of laaggeletterd publiek (meertalige communicatie, gebruik pictogrammen,...).

🗣️ Digitale alternatieven moeten maximaal toegankelijk gemaakt worden.

🗣️ Er moet beter en meer gericht worden doorverwezen (vb: inzetten op warme doorverwijzing,...) en men moet onderzoeken hoe de overheidsdiensten toegankelijk gemaakt kunnen worden voor mensen zonder wettig verblijf. Dit moet in samenspraak met de doelgroep zelf.

🗣️ Evalueer de **noodmaatregelen** met versoepelingen voor OCMW-steun tijdens afgelopen crisissen (oorlog in Oekraïne, de Corona-crisis en de overstromingen van 2021) om hier lessen uit te trekken voor de nabije toekomst. Gelet op de huidige koopkrachtcrisis met zware armoede-gevolgen, is het in onze ogen logisch om opnieuw

⁶ [QUELS ENJEUX DE SOCIÉTÉ NOUS POUSSENT À NOUS MOBILISER CONTRE L'ORDONNANCE BXL NUMÉRIQUE ?](#)

noodmaatregelen te treffen m.b.t. een betere toegankelijkheid van de OCMW-hulpverlening. We zien dit als een **tijdelijke maatregel** in afwachting van **structurele verbeteringen** inzake toegankelijkheid.

5. Stel digitale infrastructuur maximaal beschikbaar

 Federaal | Gewesten en gemeenschappen | Lokaal

Mensen moeten maximaal ondersteund worden om via digitale weg toegang te krijgen tot hun grondrechten. Digitale inclusie begint met duurzame toegang tot internet- en computerinfrastructuur (hard- en software) die gratis of aan een sociaal tarief is.

Initiatieven zoals de Brusselse Openbare Computerruimtes (OCR's) mogen niet als oplossing voor de ontoegankelijkheid van diensten naar voren geschoven worden (zie aanbeveling 4). Het is niet de bedoeling dat openbare diensten mensen naar de OCR's doorsturen om online documenten op te vragen of in orde te brengen. Het zijn plaatsen waar mensen IT-infrastructuur kunnen gebruiken en begeleid worden in functie van competentieversterking en een grotere autonomie.

 Voorzie materiële steun vanuit de overheid door het ter beschikking stellen van computers en internet. Toegang tot digitale infrastructuur is een recht en kan dus niet ingevuld worden met tijdelijke projecten en/of private ondernemingen.

 Ondersteun initiatieven die goedkope refurbished computers, smartphones en andere hard- en software aanbieden, evenals toegankelijke diensten voor onderhoud en herstel. Maak deze ruim bekend via communicatie op maat.

6. Versterk digitale vaardigheden

 Federaal | Regionaal | Lokaal

Een laagdrempelig aanbod impliceert niet alleen toegang tot het nodige materiaal (computer, gratis wifi, etc.). Mensen met een lage digitale geletterdheid moeten in OCR's en andere laagdrempelige aanbodplaatsen ondersteund kunnen worden in het gebruik van het materiaal en de toepassingen die ze nodig hebben.

 Zorg er voor een gevarieerd, maar goed gecoördineerd groepsaanbod en zet daarnaast in op individuele en flexibele begeleiding op maat.

 Zet in op 'digitaal inclusieve wijken' (www.digitaalinclusievewijk.be/toolbox).

 Breid de OCR's van het Brussels Gewest uit, ondersteun ze structureel en maak ze nog laagdrempeliger.

Dit kan bijvoorbeeld door overal te laten inschrijven zonder identiteitsbewijs. Maak OCR's bekend bij andere organisaties en instellingen in de buurt die met een digitaal kwetsbaar publiek in aanraking komen. Pas de beschikbare bezoekenmomenten aan; zorg bijvoorbeeld voor openingsuren na de kantooruren of in het weekend en niet enkel

tijdens de schooluren. Werk vanuit een satelliet-idee, waarbij het bereiken van een zo breed mogelijk publiek centraal staat in plaats van te centreren omwille van kosten-efficiëntie. OCR's op anonieme plaatsen werken niet. Ze zijn pas effectief als ze gekoppeld worden aan bestaande werkingen waar een digitaal kwetsbaar publiek over de vloer komt. Werk ook aan Mobiele OCR's, om zo ook doelgericht bij mensen op locatie, die bijvoorbeeld niet meer mobiel zijn, diensten aan te bieden.

🔊 Maatschappelijk assistenten, en bij uitbreiding alle sociaal werkers, moeten opgeleid worden zodat zij gevoelig zijn voor de digitale noden en mogelijkheden van hun cliënten.

Opleidingen sociaal werk moeten hier voldoende op inzetten. Op middellange termijn dienen de OCMW's ervoor in te staan dat elke potentiële hulpvrager de kans en de hulp krijgt om zijn of haar digitale vaardigheden te verhogen. Dit hulpaanbod zien we als de verwezenlijking van het basisrecht van integratie en participatie aan de samenleving en een doorvertaling van het recht op een menswaardig bestaan uit artikel 1 van de OCMW-wet.

🔊 Op middellange termijn dienen de OCMW's ervoor in te staan dat elke potentiële hulpvrager de kans en de hulp krijgt om zijn of haar digitale vaardigheden te verhogen.

7. Garandeer vrijetijdsparticipatie voor iedereen

Gemeenschappen | Lokaal

Een groot deel van de mensen in armoede vindt maar moeilijk de weg naar het vrijetijdscultuuraanbod. Nochtans heeft participatie aan het vrijetijdsaanbod voor mensen in armoede vaak een positieve invloed op hun zelfbeeld, zelfvertrouwen en waardigheid.

Garandeer vrijetijdsparticipatie voor iedereen door aan gekende drempels te werken inzake beeldvorming, financiële middelen en toeleiding. Ook de aanbevelingen inzake digitalisering (5 en 6) zijn hier van toepassing.

🔊 Beeldvorming: cultuurparticipatie wordt als een luxe beschouwd, iets waar pas op ingezet moet worden eens aan de andere behoeften voldaan is. **De overheid moet werken aan een mentaliteitswijziging waarbij cultuurbeleving ook in de praktijk als basisrecht wordt gezien**, bijvoorbeeld door van armoedesensitiviteit een vast onderdeel van het **subsidiekader** voor cultuur en vrijetijdsaanbieders te maken.

🔊 Financiële middelen: er zijn heel wat kortingstarieven, maar vaak is door de bomen het bos niet meer te zien. **Zorg voor een uniform kortings- en prijzenbeleid**, met automatische verlenging van het kantsentariaf (zoals bv. bij Paspartoe al het geval is). Een maximale toegangsprijs van 2 of 3 euro per activiteit is wenselijk. Maak betalen per les/activiteit mogelijk. Wees alert voor verborgen kosten: vervoer, kinderopvang, materiaal, etc. Leg dit prijzenbeleid uit via begrijpbare communicatie, met aandacht voor de modaliteiten, enz. Communiceer ook duidelijk welk aanbod toegankelijk is voor

mensen zonder wettig verblijf. Zij hebben immers toegang tot Paspartoe, wat wij in het bijzonder toejuichen, maar dit is vaak niet geweten bij organisaties en doelpubliek.

 Toeleiding: toeleiding slaat op elke stap die nodig is om mensen in armoede te bereiken, hun vertrouwen te winnen, interesse te wekken en te komen tot duurzame deelname aan het vrijetijdsaanbod. Toeleiding in groep, in samenwerking met laagdrempelige organisaties, werkt. Café Plaizier - de Brusselse versie van de 'pretloketten' - dat op een geïntegreerde manier communicatie-, psychologische en mobiliteitsdrempels wegwerkt, geldt daarbij als good practice. **We pleiten daarom voor een structurele inbedding van meerdere Café Plaiziers in Brussel.**

8. Maak onderwijs armoedesensitief

Gemeenschappen | Lokaal

Onderwijs is een belangrijke hefboom in het doorbreken van de vicieuze cirkel van armoede. Hoewel nagenoeg alle leerplichtige kinderen naar school gaan, kennen heel wat ouders de structuur en de werking van het onderwijssysteem en de flankerende onderwijspartners onvoldoende. Ze weten niet wat de mogelijkheden en de verwachtingen zijn. Veel van de huidige projecten gericht op armoedebestrijding binnen onderwijs werken in de marge, (lege brooddoos etc.) en raken niet aan de structurele oorzaken van de problemen.

 De **inzet van schoolpoortwerkers** (zie aanbeveling 3), die vanuit een fysieke aanwezigheid in de schoolomgeving ouders met het welzijnsveld connecteren, komt hieraan tegemoet. **Breid deze werkingen uit en veranker ze structureel.** Doe beroep op en valoriseer hun expertise, bijvoorbeeld bij het vormen van leerkrachten en directies over kansarmoede en het aanleren van vaardigheden in het omgaan met leerlingen en ouders die in armoede leven.

 Zorg voor een maximumfactuur voor het secundair onderwijs. Wij volgen hierin te memorandum van het Netwerk tegen Armoede dat pleit voor een nieuwe studiekostenmeting en een vaste maximumfactuur van 300 euro in de eerste graad secundair onderwijs en een gedifferentieerde maximumfactuur in de tweede en derde graad⁷.

 Zet in op een armoede-sensitief huiswerkbeleid én voldoende en gevarieerd aanbod waar kinderen ondersteund kunnen worden om verwerkte leerstof verder te oefenen. In het Nederlandstalige onderwijs zijn huiswerkklassen op school al geruime tijd bijzonder schaars, maar de praktijk rond huiswerkbeleid werd niet overal aangepast. Sommige kinderen krijgen nog steeds veel taken mee naar huis en leerstof wordt onvoldoende op school verwerkt. Dit reproduceert ongelijkheid.

⁷ [24 speerpunten voor een structureel armoedebeleid in '24 | Netwerk tegen Armoede](#)

9. Maak van sociale huisvesting een prioriteit

 Gewesten | Lokaal

De huisvestingscrisis woedt in alle hevigheid verder. Een steeds groter deel van de Brusselse bevolking heeft geen toegang tot betaalbare huisvesting. De gemiddelde huurprijs voor een appartement in Brussel bedroeg in 2022 1.117 euro, voor een rijhuis telde je maandelijks 1.742 euro huur neer⁸. Dat is hoger dan in elke andere provincie, terwijl Brussel ook de armste bevolking kent. Door de inflatie stegen de Brusselse huurprijzen in 2022 met gemiddeld 47 euro per jaar. Ter vergelijking: in 2020 en 2021 stegen ze met gemiddeld 8 euro. Brusselse huishoudens met een laag inkomen besteden gemiddeld 61% van hun uitgaven aan huisvesting, nutsvoorzieningen en voeding, tegenover 48 % voor huishoudens met hoge inkomens⁹. De energie- (en voedsel)inflatie treft de armste bevolkingsgroepen dus onevenredig hard. De nood aan een adequaat woonbeleid is dus groter dan ooit.

Het bouwtempo van sociale woningen ligt op 200 per jaar terwijl er al jarenlang ongeveer 53,000 gezinnen op de wachtlijst staan. Gemiddeld wacht een Brussels gezin 12 jaar op een sociale woning. Bovendien zijn er grote geografische verschillen in het Brussels Gewest. Sociale Huisvesting moet een absolute beleidsprioriteit worden.

Hieronder geven wij onze belangrijkste aanbevelingen mee. Voor een diepgaandere analyse van de benodigde maatregelen, volgen wij het [memorandum van de Brusselse Bond voor Recht op Wonen](#).

 Het ritme van sociale woningbouw en -renovatie moet omhoog. Er moet ook werk gemaakt worden van quota voor sociale woningen op publieke terreinen. Daarnaast moet budget vrijgemaakt worden om bestaande leegstaande of energievretende sociale woningen duurzaam te renoveren. .

 Wat betreft prioritaire toegang tot sociale huisvesting: maak werk van quota voor mensen die dak- of thuisloos zijn.

 Maak sociale huisvesting toegankelijk voor gezinnen zonder wettig verblijf.

10. Reguleer de private huurmarkt

 Gewesten | Lokaal

Studies tonen een enorme mismatch aan tussen de huurprijzen op de Brusselse private huurmarkt en het gemiddelde inkomen van Brusselaars. Een goed huisvestingsbeleid stelt paal en perk aan de excessen op de private huurmarkt. Ook wat deze aanbeveling betreft verwijzen we voor een uitgebreider aanbevelingenpakket naar het [memorandum van de BBROW](#).

⁸ [CIB Huurbarometer](#)

⁹ [2021 - Welzijnsbarometer | Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie](#)

 Verlaag de huurprijzen via een wettelijk bindend kader om huisvesting betaalbaar te houden.

 Garandeer het recht op kwalitatieve, duurzame huisvesting via huurvergunningen, waarin criteria bepaald worden waaraan de verhuurde accommodatie moet voldoen (vocht, ventilatie, aantal m² per bewoner, etc.).

 Het is onaanvaardbaar dat Brussel vol onbewoonde panden staat terwijl er steeds meer mensen geen vaste verblijfplaats hebben. **Voer de strijd tegen de leegstand op, met als mogelijk tussentijdse oplossing het ondersteunen van initiatieven voor tijdelijke bewoning door kwetsbare groepen.** Dat kan door de inschrijvingen in het bevolkingsregister toe te staan, of middels logistieke ondersteuning voor sanitaire- en nutsvoorzieningen en het afsluiten van verzekeringen.

11. Voorkom uithuiszettingen

Gewesten

Het aantal dak- en thuislozen in Brussel blijft enorm stijgen. Op 28 juni 2023 werden de meest recente Brusselse tellingscijfers (november 2022) bekendgemaakt¹⁰. In totaal is er sprake van een hallucinante 7.134 personen zonder vaste verblijfplaats. Bijna 2.000 personen of 19% meer dan in 2020, toen al een sterke stijging werd opgetekend. Een eerste belangrijke stap is dus om in te zetten op preventie, en te voorkomen dat mensen hun huisvesting verliezen. Elk jaar leiden bijvoorbeeld 600 vonnissen tot fysieke uithuiszettingen. We kunnen ervan uitgaan dat dit slechts de top van de ijsberg is aangezien er in realiteit ook niet-gevonnisse uithuiszettingen gebeuren.

In juni 2023 keurde het Brussels Parlement de ordonnantie over huisuitzettingen en het wintermoratorium goed. De ordonnantie omvat onder andere een wintermoratorium voor uithuiszettingen, een verlenging van de periode voor uithuiszetting en betere sociale begeleiding. Er blijft echter veel werk aan de winkel.

Aanbevelingen 9 en 10 zijn ook op dit vlak cruciaal. Verder zien wij de volgende prioriteiten:

 Richt een regionaal fonds op dat al vóór eventuele gerechtelijke procedures kan tussenkomen.

 Maak het moratorium van toepassing op kraakpanden of tijdelijke bewonersovereenkomsten.

 Treed op tegen huisbazen die huurders op eigen houtje en buiten elk wettelijk kader uitzetten.

 Koppel de voorwaarde van herhuisvesting in het geval toch een uithuiszetting plaatsvindt.

¹⁰ [Publication des résultats du 7e dénombrement des personnes sans-chez-soi en Région de Bruxelles-Capitale](#)

12. Investeer in Housing First als primaire begeleidingsvorm voor dak- en thuislozen

 Federaal | Gewesten en gemeenschappen | Lokaal

Het uitbreiden van de klassieke noodopvang leidt niet tot een duurzame oplossing voor de duizenden dak- en thuislozen in Brussel, zo blijkt uit de cijfers. Housing First-projecten blijken wel effectief: deze gaan uit van een woning als onvoorwaardelijk recht. Pas na de huisvesting kan begeleiding naar volwaardige maatschappelijke participatie starten.

 Beperk Housing First niet tot een klein aantal gespreide initiatieven, maar maak het tot één van de grondslagen van de aanpak van bestaande dak- en thuisloosheid.

 Zorg voor residentiële opvangmogelijkheden van mensen zonder wettig verblijf. Dit kan hen de mentale ruimte geven om de keuze te maken voor een nieuw en zinvol toekomstperspectief aan de hand van deskundige begeleiding voor reflectie en correcte en volledige informatievoorziening.

13. Schaf het statuut samenwonenden af

 Federaal

Wie samen onder één dak woont, wordt door de Belgische overheid als 'samenwonend' beschouwd. Het huidige statuut samenwonende heeft allerlei negatieve gevolgen, zoals inkomensverlies, stress, beperking van keuzevrijheid, ongewenste vormen van afhankelijkheid en vermindering van solidariteit.

Nu ontvangen samenwonenden lagere bedragen dan alleenstaanden uit sociale zekerheidsuitkeringen of bijstand, ook al hebben ze evenveel bijgedragen. Dit is onrechtvaardig. De ongelijkheid tussen mannen en vrouwen wordt hierdoor in stand gehouden en soms zelfs versterkt. Het zijn immers vooral vrouwen die bij deeltijds werk en lage lonen hun beroepsactiviteit of werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering moeten opgeven, omdat het statuut van gezinshoofd financieel voordeliger is voor het gezin.

Bovendien worden maatschappelijk werkers bij OCMW's gedwongen om een controlerende functie op te nemen terwijl ze in de eerste plaats een vertrouwensfunctie zouden moeten invullen. De thuiscontroles roepen ook vragen op qua eerbiediging van de privacy.

Er moet rekening gehouden worden met nieuwe levensstijlen en nieuwe woonvormen (huisgenoten met of zonder familie- en/of emotionele banden, cohousing, kangoeroewoningen, enz.) en de informele solidariteit binnen het gezin mag niet langer afgestraft worden. De afschaffing van het statuut samenwonende zou het ook mogelijk

maken om doeltreffend op te treden tegen slechte huisvesting, energievretende woningen en huisjesmelkers.

Schaf het statuut samenwonenden af.

Wij verwijzen hier graag door naar de website van [Stop Statut Cohabitant](#), een platform van verschillende groepen, verenigingen, instellingen en personen dat de hervorming en afschaffing van het statuut samenwonende op de politieke agenda wil zetten.

14. Verzeker vlotte toegang tot wettelijk verankerde rechten van mensen zonder wettig verblijf en breid ze uit

 Europa | Federaal | Gewesten en gemeenschappen | Lokaal

De aanwezigheid van mensen zonder wettig verblijf (MZWV) in de samenleving is een realiteit, maar hun levensomstandigheden schrijnend. Vanwege hun “onwettige” verblijfsstatuut zijn zij uitgesloten van waardig werk, opleiding, kwalitatieve huisvesting, etc. Daarom wijden wij enkele aparte aanbevelingen aan deze doelgroep. Hun mensenrechten worden nauwelijks gerespecteerd. Het recht op een menswaardig bestaan voor elk individu is nochtans opgenomen in de grondwet (art. 23) en de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's. Waarborg een menswaardig bestaan voor mensen zonder wettig verblijf.

Gezien de levensomstandigheden van MZWV niet beperkt zijn tot enkele specifieke gezagsdragers, impliceert dit de verantwoordelijkheid van elke beleidsmaker.

MZWV worden ook veelal niet meegenomen in de dialoog rond wet- en regelgeving die hen aanbelangt. Met hen de dialoog aangaan, komt nochtans de hele maatschappij ten goede. Het migratiebeleid wordt immers nog te veel gebaseerd op veronderstellingen en protectionisme.

MZWV kunnen zeer weinig rechten uitoefenen in België. Enkel het recht op medische hulp en het recht op onderwijs voor minderjarigen zijn nadrukkelijk verankerd in de wet. Verder hebben zij net als elke mens recht op bescherming vanuit de overheid en correcte informatie en doorverwijzing vanuit de diensten waar zij beroep op willen doen. In de praktijk worden deze rechten vaak niet gegarandeerd of soms zelf ronduit geweigerd.

Garandeer een vlotte toegang van MZWV tot hun bestaande rechten:

- Vereenvoudig en harmoniseer de procedure Dringende Medische Hulp zodat de drempels tot gezondheidszorg zoveel mogelijk beperkt worden. BPA werkt samen met BAPN en Dokters van de Wereld aan een apart eisenpakket rond DMH (in voorbereiding). Verzeker dat zij van de medische dienstverlening ook effectief gebruik kunnen maken door andere drempels weg te werken (bv. vervoer).

- Zorg dat er eenvoudig beroep kan worden gedaan op kosteloze rechtsbijstand voor verblijfsprocedures, maar ook wanneer men gedupeerde is. Garandeer dat mensen zonder wettig verblijf op een veilige manier klacht kunnen indienen als zij slachtoffer zijn van misbruik, uitbuiting, ongeval of misdrijf zonder zelf aangehouden te worden.

Breid de wettelijk verankerde rechten van MZWV uit:

- Ken MZWV rechten toe inzake toegang tot kwalitatief werk (zie ook punt 16), opleidingsmogelijkheden, vrijwilligerswerk, etc.
- Geef kinderen zonder wettig verblijf een schooltoelage omdat zij leerplichtig zijn.

 Wij vragen overheden dat zij in al haar dienstverlening en activiteiten niet alleen de rechten van deze Brusselaars in een zeer kwetsbare situatie garandeert, maar ook dat zij die **correcte houding actief promoot binnen alle maatschappelijke diensten en actoren** die binnen haar bevoegdheid vallen.

 Ga in gesprek met MZWV en werk op basis van hun ervaringen aan een humaan en adequaat beleid waarin eenvoudiger en transparantere procedures ‘vermijdbare’ trajecten van uiteindelijke erkenning na lang onwettig verblijf tot een minimum beperken.

 Organiseer bevoegdheidsdomein- en bevoegdheidsniveauoverschrijdende dialoog en samenwerking tussen overheden

15. Hervorm de gecombineerde vergunning

 Europa | Federaal | Gewesten

De krapte op de arbeidsmarkt is momenteel ongezien. De Brusselse lijst van knelpuntberoepen vermeldt inmiddels 112 beroepen, in Vlaanderen zelfs 234¹¹. Men zoekt vooral naar verpleegkundigen, bouw- en horecapersoneel, bestuurders, schoonmakers bij mensen thuis, kinderverzorgers, mecaniciens en boekhouders.

Dit personeelstekort heeft serieuze gevolgen: woonzorgcentra doen noodgedwongen opnamestops, ziekenhuizen moeten bepaalde activiteiten moeten afbouwen en ook in de bouwsector moet men activiteiten uitstellen of afbouwen. Door de vergrijzing en een discrepantie tussen de gezochte profielen en het aanbod van de werkzoekenden zal deze situatie in de toekomst niet veranderen.

De toegang tot arbeid voor mensen zonder wettig verblijf biedt een antwoord op een reëel tekort aan actieve bevolking in België¹². Mensen zonder wettig verblijf wonen hier, werken hier immers in vele gevallen al jaren in de informele economie en hebben vaak ervaring in de sectoren waar men geen personeel meer vindt: in de bouw, de horeca, als poetspersoneel en huishoudhulp. Daarnaast zien we mensen met diploma's als boekhoudkundige, verpleegkundige en ict'er.

¹¹ [Ingenieurs, informatici, verpleegkundigen en leraars: dit zijn de Brusselse knelpuntberoepen, Knelpuntberoepen 2023 \(vdab.be\)](#)

¹² [Advies middengediplomeerde functies economische migratie 2023](#)

Vereenvoudig daarom de toegang tot de arbeidsmarkt voor mensen zonder wettig verblijf, door een hervorming van de gecombineerde vergunning.

Als een werkgever nu personeel van buiten Europa wil aanwerven, moet dit via een gecompliceerde procedure, die vertrekt vanuit het thuisland van de werknemer. Wij stellen een aanpassing aan deze wetgeving voor, die toestaat dat mensen vanuit België hun arbeidskaart kunnen aanvragen.

16. Verbreed de mogelijkheden tot wettig verblijf

 Europa | Federaal

Momenteel bestaan er voor niet-EU burgers weinig legale toegangspoorten naar ons land. Bovendien zijn de procedures complex en duren ze erg lang. Voor mensen die zich al op het grondgebied bevinden zijn er nog minder mogelijkheden om hun verblijf te regulariseren. Een grondige hervorming van de migratiewetgeving is nodig om een einde te maken aan een systeem dat te vaak onterecht situaties van onwettig verblijf produceert. Dan denken we bijvoorbeeld aan: mensen wiens asielerzoek werd afgewezen, maar voor wie terugkeer onmogelijk is, buitenlandse werknemers die op basis van hun werk geen verblijfsvergunning kunnen verkrijgen (ook al gaat het om knelpuntberoepen), gezinnen aan wie het recht ontzegd wordt om samen te wonen en kwetsbare personen zoals zieken en slachtoffers van gendergerelateerd en huiselijk geweld.

 Verlaag daarom de drempels voor legale migratie en pas de criteria aan aan de maatschappelijke realiteit (bv. klimaatvluchtelingen). Stel de toegang tot deze legale migratiemogelijkheden ook open voor mensen die zich reeds (al dan niet legaal) op het grondgebied bevinden.

 Formuleer duidelijke criteria voor regularisatie gebaseerd op de onmogelijkheid om terug te keren, aan kwetsbaarheid of aan een duurzame verankering.

 Activeer een onafhankelijke en multidisciplinaire adviescommissie die regularisatieaanvragen beoordeelt (art. 33 van de wet van 15 december 1980).

We onderschrijven hierbij de aanbevelingen van het Platform [In My Name](#).